

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

7 lutego 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Paweł Grzegorzczak (przewodniczący)

SSN Władysław Pawlak (sprawozdawca)

SSN Dariusz Zawistowski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 7 lutego 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej E. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu
z 10 grudnia 2021 r., I AGa 135/20,
w sprawie z powództwa E. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S.
przeciwko E. AG w D. - Niemcy
o zapłatę,

1. oddala skargę kasacyjną;

**2. zasądza od strony powodowej na rzecz strony pozwanej
kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) zł z odsetkami w wysokości
ustawowych odsetek za opóźnienie w spełnieniu świadczenia
pieniężnego za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia
stronie powodowej niniejszego orzeczenia do dnia zapłaty,
tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

Władysław Pawlak

Paweł Grzegorzczak

Dariusz Zawistowski

[PG]

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 22 stycznia 2020 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu umorzył postępowanie w zakresie żądania zasądzenia kwoty 3 438,61 euro z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 11 kwietnia 2016 r. (pkt 1) oraz zasądził od strony pozwanej na rzecz strony powodowej kwotę 21 839,52 euro z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od szczegółowo określonych kwot do dnia zapłaty (pkt 2), zaś w pozostałym zakresie powództwo oddalił (pkt 3) i orzekł o kosztach procesu (pkt 4).

Sąd pierwszej instancji ustalił, że strona powodowa prowadzi działalność gospodarczą w zakresie transportu drogowego towarów, zaś strona pozwana jest zakładem ubezpieczeniowym. W 2011 r. V. GmbH&Co. [...], który jest przedsiębiorstwem zajmującym się organizowaniem przewozów na rynku międzynarodowym oraz pozostałymi usługami logistycznymi na rzecz spółek koncernu V., zawarł ze stroną powodową ramową umowę o świadczenie usług przewozowych w zakresie przesyłek bezpośrednich samochodowych. Strona powodowa odpowiadała za szkody powstałe w wyniku utraty lub uszkodzenia ładunków w czasie ich transportu.

W dniu 13 grudnia 2013 r. strona powodowa zawarła ze stroną pozwaną, kolejną umowę ubezpieczenia OC przewoźnika drogowego, której integralną część stanowiły ogólne warunki ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej przewoźnika (dalej: „o.w.u.”) z sumą gwarancyjną w kwocie 600 000 euro za każde zdarzenie ubezpieczeniowe. Ochroną ubezpieczeniową zostały objęte przewozy wykonywane w ramach przedsiębiorstwa przez ubezpieczonego i jego pracowników, m.in. ciągnikiem siodłowym nr rej. [...], z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania umów przewozowych w ruchu międzynarodowym na podstawie Konwencji o umowie międzynarodowego przewozu drogowego towarów (CMR).

Jednym z kierowców zatrudnionych przez stronę powodową od stycznia 2014 r. był A. S., który realizował głównie przewozy w transporcie międzynarodowym. W dniu 3 grudnia 2014 r. w B. w Niemczech w zakładzie V. AG naczepa należąca do taboru strony powodowej została załadowana towarem w postaci 62 nowych skrzyń

biegów, umieszczonych w specjalnie do tego przygotowanych pojemnikach. Załadowcą towaru był V., zaś odbiorcą V. sp. z o.o. w P.

W dniu 4 grudnia 2014 r., podczas postoju ciągnika siodłowego z naczepą na oświetlonym i ogrodzonym placu manewrowo-parkingowym w P., A. S. działając wspólnie i w porozumieniu z innymi osobami, dokonał kradzieży 23 spośród przewożonych skrzyń biegów oraz 4 specjalnych pojemników transportowych, w których te skrzynie się znajdowały o łącznej wartości 18 281,12 euro, z czego 17 044,17 euro to wartość skrzyń biegów, zaś pozostała kwota 1 235,95 euro to wartość pojemników transportowych. W dniu 5 grudnia 2014 r. spółka V. zgłosiła nadawcy V. reklamację braku 23 skrzyń biegów. Po doręczeniu reklamacji przez nadawcę towaru, w dniu 12 grudnia 2014 r. odbiorca towaru przesłał stronie powodowej dane co do liczby i rodzaju brakujących skrzyń biegów. Wartość szkody została ustalona na kwotę 25 825,24 euro, na podstawie faktur, którymi nadawca towaru obciążył odbiorcę. W dniu otrzymania informacji o odrzuceniu reklamacji przez dostawcę i po przeprowadzeniu rozmowy z A. S. strona powodowa zgłosiła stronie pozwanej szkodę powstałą w wyniku kradzieży.

Pismem z dnia 10 kwietnia 2015 r. V. wezwał powoda do zapłaty kwoty 25 825,24 euro, zaś pismem z 11 czerwca 2015 r., doręczonym 2 lipca 2015 r., powód wezwał stronę pozwaną do zapłaty powyższej kwoty w terminie 14 dni. V. sp. z o. o. zapłacił V. za utracony towar.

Wyrokiem z 30 października 2015 r. Sąd Rejonowy Poznań - Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu uznał A. S. za winnego tego, że działając wspólnie i w porozumieniu z innymi osobami, dokonał zaboru w celu przywłaszczenia 23 skrzyń biegów do pojazdów VW o łącznej wartości 107 111,24 zł na szkodę V. sp. z o.o. i strony powodowej oraz orzekł w stosunku do niego m.in. środek karny w postaci obowiązku naprawienia szkody w całości poprzez zapłatę powyższej kwoty na rzecz strony powodowej. Do dnia 10 stycznia 2020 r. skazany wpłacił kwotę 14 800 zł.

Sąd Okręgowy wskazał, że, z uwagi na kradzież przewożonego towaru dokonaną przez pracownika strona powodowej, ponosi ona odpowiedzialność odszkodowawczą zarówno w stosunku do nadawcy, jak i odbiorcy przesyłki. Okoliczność, że strona powodowa nie zapłaciła jeszcze żadnego odszkodowania nie

dyskwalifikuje jej legitymacji do żądania odszkodowania od pozwanego ubezpieczyciela. Szkodą po stronie powoda jest w takiej sytuacji samo zwiększenie jego pasywów, tj. powstanie zobowiązania do zapłacenia odszkodowania na podstawie Konwencji CMR. Z kolei zasądzone - w ramach środka karnego - od sprawcy szkody świadczenie powinno być zarachowane na poczet świadczenia dochodzonego w procesie cywilnym toczącym się przeciwko sprawcy szkody albo osobie za niego odpowiedzialnej, ale dopiero w sytuacji, gdy świadczenie przyznane w wyroku karnym zostanie spełnione. Dlatego też powód cofnął w tym zakresie powództwo i postępowanie w tej części należało umorzyć.

W wyniku apelacji strony powodowej (zaskarżającej wyrok Sądu pierwszej instancji w części uwzględniającej powództwo i orzekającej o kosztach procesu) Sąd Apelacyjny w Poznaniu zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Poznaniu w ten sposób, że powództwo o zapłatę 21 839,52 euro oddalił i zasądził od strony powodowej na rzecz strony pozwanej kwotę 7217 zł tytułem kosztów procesu oraz kwotę 9027 zł tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd odwoławczy uznał za zasadny zarzut naruszenia art. 822 § 1 k.c. przez przyjęcie, że ubezpieczyciel odpowiedzialności cywilnej jest zobowiązany do wypłaty odszkodowania na rzecz ubezpieczonego pomimo, że ten nie naprawił szkody, tj. nie spełnił świadczenia odszkodowawczego na rzecz poszkodowanego. Wszak w takim wypadku uprawnionym do otrzymania odszkodowania nie jest ubezpieczający lub ubezpieczony, lecz poszkodowany w wyniku działania ubezpieczającego bądź ubezpieczonego objętego ubezpieczeniem OC. Inaczej jest natomiast w razie, gdy ubezpieczający lub ubezpieczony spełnili już ciężący na nich obowiązek odszkodowawczy, czyli sami już naprawili wyrządzoną szkodę. Sąd drugiej instancji zwrócił uwagę na występujące w tej materii rozbieżności w judykaturze, ale opowiedział się za stanowiskiem, zgodnie z którym ubezpieczony nie może domagać się świadczenia od ubezpieczyciela na swoją rzecz dopóty, dopóki nie naprawił szkody wyrządzonej osobie trzeciej. Do tego czasu przysługuje mu wprawdzie roszczenie wobec ubezpieczyciela, ale o zapłatę do rąk poszkodowanego.

W skardze kasacyjnej strona powodowa zaskarżając wyrok Sądu drugiej instancji w całości wniosła o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego

rozpoznania. Zarzuciła naruszenie prawa materialnego, tj. : a) art. 822 § 1 k.c. w zw. z art. 361 § 1 i 2 k.c. przez przyjęcie, że przesłanką warunkującą możliwość żądania przez ubezpieczonego wypłaty świadczenia z umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej jest uprzednie naprawienie przez ubezpieczonego szkody podmiotowi trzeciemu, w sytuacji, w której prawidłowa wykładnia prowadzi do wniosku, że możliwość wypłaty świadczenia powstaje już w momencie zaistnienia stanu odpowiedzialności cywilnej ubezpieczonego oraz zidentyfikowania rozmiaru szkody podmiotu trzeciego bez względu na to, czy ubezpieczony naprawił szkodę wskazanemu podmiotowi trzeciemu; b) art. 361 § 1 i 2 k.c. przez przyjęcie, iż wymagalne zobowiązanie wobec podmiotu trzeciego nie stanowi szkody w rozumieniu powołanego przepisu, w sytuacji, w której prawidłowa wykładnia tych przepisów prowadzi do wniosku, iż zakres normatywny pojęcia szkody w postaci *damnum emergens* obejmuje również pasywa stanowiące wymagalne zobowiązania podmiotu trzeciego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 822 § 1 i § 4 k.c. przez umowę ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej ubezpieczyciel zobowiązuje się do zapłacenia określonego w umowie odszkodowania za szkody wyrządzone osobom trzecim, wobec których odpowiedzialność za szkodę ponosi ubezpieczający albo ubezpieczony. Uprawniony do odszkodowania w związku ze zdarzeniem objętym umową ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej może dochodzić roszczenia bezpośrednio od ubezpieczyciela (*actio directa*).

Ubezpieczonym w ubezpieczeniu OC jest podmiot, którego odpowiedzialności ubezpieczenie dotyczy, nie zaś osoba, na której rzecz może być wypłacone świadczenie pieniężne w związku z poniesioną szkodą wyrządzoną przez ubezpieczonego. Zasada *actio directa* polega na tym, że w chwili powstania obowiązku naprawienia szkody po stronie osoby ubezpieczonej z mocy prawa powstaje równoległy stosunek zobowiązaniowy łączący poszkodowanego i ubezpieczyciela, którego treścią jest obowiązek ubezpieczyciela naprawienia szkody, za którą ponosi odpowiedzialność osoba ubezpieczona, w rozmiarze określonym w umowie OC.

W judykaturze Sądu Najwyższego i sądów powszechnych występuje rozbieżność odnośnie do tego, czy konieczną przesłanką dochodzenia przez ubezpieczonego od ubezpieczyciela zapłaty odszkodowania za szkodę wyrządzoną przez ubezpieczonego osobie trzeciej, jest wcześniejsze naprawienie tej szkody przez ubezpieczonego. Według jednego z nurtów orzeczniczych dla powstania obowiązku spełnienia świadczenia przez ubezpieczyciela na rzecz ubezpieczonego wystarczy już samo zaistnienie stanu odpowiedzialności cywilnej ubezpieczonego za szkodę wyrządzoną przez niego osobie trzeciej (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 17 października 2003 r., IV CK 116/02, z 12 lutego 2004 r., V CK 187/03, uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z 13 czerwca 2003 r., III CZP 32/03). Zgodnie natomiast z innym zapatrywaniem ubezpieczony nie może domagać się świadczenia od ubezpieczyciela OC dopóty, dopóki nie naprawił (dobrowolnie albo przymusowo) szkody wyrządzonej osobie trzeciej (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 26 listopada 1970 r., II CR 679/70, z 15 września 2004 r., III CK 372/03, z 3 marca 2006 r., II CSK 123/05 oraz z 7 grudnia 2006 r., III CSK 266/06). Do tego czasu ubezpieczonemu przysługuje jedynie skierowane wobec ubezpieczyciela roszczenie o zapłatę odszkodowania do rąk poszkodowanego (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 21 czerwca 2002 r., V CKN 1069/00 i z 8 listopada 2018 r., II CSK 583/17).

W świetle wiążącej w postępowaniu kasacyjnym podstawy faktycznej rozstrzygnięcia (art. 398¹³ § 2 k.p.c.) strona powodowa nie pokryła szkody - wyrządzonej przez jej pracownika - zarówno w stosunku do nadawcy skradzionej przesyłki (V.), jak i odbiorcy (V. sp. z o. o.). Z ustaleń faktycznych wynika, że odbiorca przesyłki zapłacił nadawcy za utracony towar. Skarżący nie powołuje się na istnienie w stosunku do niego tytułu egzekucyjnego zobowiązującego go do zapłaty odszkodowania ani na toczące się w tym przedmiocie postępowanie sądowe, ani też na realną perspektywę wytoczenia powództwa przeciwko niemu, zwłaszcza w kontekście możliwości podniesienia zarzutu przedawnienia roszczenia w stosunku do odbiorcy względnie nadawcy towaru. Należy też zwrócić uwagę, że w świetle § 8 ust. 2 o.w.u., stanowiących integralną część łączącej strony umowy ubezpieczenia OC, strona pozwana jako ubezpieczyciel jest uprawniona do zapłaty odszkodowania bezpośrednio poszkodowanemu (k. 18 i 37). W wyroku karnym strona powodowa została uznana, obok spółki z o.o. V., za pokrzywdzonego i to wyłącznie na jej rzecz

- w ramach środka karnego - sąd karny orzekł obowiązek naprawienia szkody przez skazanego kierowcę, który realizuje ten obowiązek na rzecz strony powodowej. W niniejszej sprawie skarżący nie ujawnił jednak okoliczności, świadczących o naprawieniu przez niego szkody poniesionej przez odbiorcę względnie nadawcę skradzionego towaru. Oczywiście może się zdarzyć, że poszkodowany wystąpi sądowo o naprawienie szkody przeciwko ubezpieczonemu OC i wówczas nie można wykluczyć legitymacji czynnej ubezpieczonego przeciwko ubezpieczycielowi. Wszak w takim przypadku wymaganie od ubezpieczonego, aby domagał się zapłaty bezpośrednio poszkodowanemu prowadziłoby do powstania na rzecz poszkodowanego dwóch tytułów egzekucyjnych. W konsekwencji w określonym stanie faktycznym ubezpieczony (gdy przeciwko niemu wystąpił już poszkodowany o naprawienie szkody wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie) może mieć interes prawny w postawieniu w stan wymagalności roszczenia przeciwko ubezpieczycielowi o zapłatę bowiem w razie uzyskania przez poszkodowanego przeciwko ubezpieczonemu OC tytułu egzekucyjnego i jego realizacji, ubezpieczony będzie miał prawną możliwość pokrycia roszczenia regresowego wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie.

W tych okolicznościach Sąd odwoławczy prawidłowo uznał, iż strona powodowa nie jest legitymowana do dochodzenia na swoją rzecz od strony pozwanej zapłaty odszkodowania za szkodę wyrządzoną przez pracownika powodowej spółki innemu podmiotowi. Nie budzi wątpliwości, że uzyskanie tytułu egzekucyjnego przez ubezpieczonego OC przeciwko ubezpieczycielowi - w przypadku gdy poszkodowany nie wystąpił z roszczeniem przeciwko ubezpieczonemu (a gdyby nawet wystąpił, to jest możliwe podniesienie zarzutu przedawnienia tego roszczenia) - prowadziłoby do bezpodstawnego wzbogacenia po stronie ubezpieczonego kosztem ubezpieczyciela, wbrew istocie instytucji ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., a o kosztach postępowania kasacyjnego zgodnie z art. 98 § 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c., art. 391 § 1 k.p.c. i art. 398²¹ k.p.c., przy uwzględnieniu § 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 4 pkt. 2 i § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jedn. tekst: Dz. U. z 2023 poz.1935). Orzeczenie o odsetkach od zasądzonych kosztów zastępstwa

procesowego w postępowaniu kasacyjnym znajduje uzasadnienie w art. 98 § 1¹ k.p.c. w zw. z art. 19 ust. 1 i art. 31 ustawy z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 614) oraz przy uwzględnieniu § 2a rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 6 sierpnia 2014 r. w sprawie określenia brzmienia klauzuli wykonalności.

Władysław Pawlak

Paweł Grzegorzczak

Dariusz Zawistowski

[PG]

[a.ł.]